

Order Bohdana Chmielnickiego

(ros. Орден Богдана Хмельницкого)

Statut orderu.

Order Bohdana Chmielnickiego został ustanowiony dekretem Prezydium Rady Najwyższej ZSRR z dnia 10 października 1943 roku. Tym dekretem zatwierdzono również statut oraz opis odznaki orderu. Na podstawie dekretu z 26 lutego 1947 roku zostały wniesione poprawki w statucie odznaki.

Orderem Chmielnickiego nagradzano:

- oficerów i żołnierzy Armii Czerwonej oraz Marynarki Wojennej,
- dowódców zgrupowań partyzanckich,
- partyzantów.

Order Chmielnickiego nadawano za osobistą odwagę i patriotyzm oraz wybitne zasługi w organizacji i kierowaniu operacjami bojowymi. Przyznawano go również za osiągnięte sukcesy w walkach za wyzwolenie Ojczyzny, a czyniło to Prezydium Rady Najwyższej ZSRR. Order Chmielnickiego posiadał trzy stopnie: I (najwyższy), II, III.

Orderem I st. nagradzano dowódców frontów, flot, armii, flotylli i ich zastępców, szefów sztabów, szefów wydziałów operacyjnych, szefów rodzajów wojsk frontów, flot, armii i flotylli oraz dowódców zgrupowań partyzanckich min. za:

- pomyślnie przeprowadzoną operację (z umiejętnym wykorzystaniem manewru), w wyniku której wyzwolono miasto, rejon lub strategicznie ważną inną jednostkę terytorialną, zadając nieprzyjacielowi poważne straty w żołnierzach i sprzęcie;
- wykonaną zgrupowaniem oddziałów partyzanckich operację, podczas której zniszczono sztab przeciwnika, zdobyto jego bazę, zniszczono duże transporty, a także za przeprowadzoną we współdziałaniu z oddziałami regularnych jednostek wojskowych operację bojową z wyzwoleniem znacznej części terytorium.

Orderem II st. nagradzano dowódców korpusów, dywizji, brygad i pułków, ich zastępców i szefów sztabów, dowódców zgrupowań oddziałów partyzanckich, ich zastępców i szefów sztabów oraz dowódców oddziałów partyzanckich za:

- przerwanie umocnionej pozycji wroga, pomyślną operację forsowania przegród wodnych, szturm na tyły przeciwnika, w wyniku którego poważnie uszkodzono linie komunikacyjne oraz zadano poważne straty urządzeniom tyłowym wroga;
- umiejętnie zorganizowaną i pomyślnie przeprowadzoną przez oddział partyzancki operację, podczas której rozgromiono punkt oporu przeciwnika, zniszczono jego garnizon, uwolniono jeńców radzieckich, zniszczono wrogie transporty lub uszkodzono jego linie komunikacyjne i łącznościowe;

Orderem III st. nagradzano szeregowych, podoficerów, oraz oficerów do dowódcy batalionu włącznie, partyzantów, dowódców pododdziałów i oddziałów partyzanckich za: śmiałość i inicjatywę, umiejętne dowodzenie w walce, za osobiste męstwo, poświęcenie oraz upór przy wykonywaniu zadania bojowego.

Order Bohdana Chmielnickiego nosi się po prawej stronie klatki piersiowej. W pobliżu innych orderów ZSRR order Chmielnickiego mocowany jest w kolejności:

- I i II st. za orderem Nachimowa odpowiedniego stopnia,
- III st. za orderem Kutuzowa III stopnia.

Ogólny opis orderu.

Odznaka orderu Chmielnickiego I st. ma kształt wypukłej pięcioramiennej złotej gwiazdy. W środku niej znajduje się złoty krąg ozdobiony srebrną oprawą z wizerunkiem Bohdana Chmielnickiego trzymającego buławę. W górnej części kręgu widnieje napis w języku ukraińskim БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ. Pomiedzy promieniami złotej gwiazdy umieszczone są pęczki srebrnych promieni wychodzące z ozdobnej oprawy. Odznaka II stopnia różni się tym, że wypukła gwiazda wykonana została ze srebra, a nie ze złota. Środkowy krąg jest złoty podobnie jak w orderze I st. Natomiast order Chmielnickiego III st. jest w całości ze srebra, a wypukła gwiazda dodatkowo polerowana.

Waga złota w orderze Chmielnickiego I st. wynosi 19,332 g, srebra – 26,676 g. Ogólna waga orderu 42+/-1,8 g. Odznaka II st. waży 43,9+/-1,6 g, w tym waga złota 6,507 g, srebra – 35,385+/-1,256 g. Waga srebra w orderze III st wynosi 29,554+/-1,369 g, ogólna waga – 32,0+/-1,5 g.

Wymiary orderów I i II st. wynoszą 56 mm, III st. – 45 mm. Na odwrotnej stronie orderu znajduje się gwintowana śruba z nakrętką służąca do mocowania odznaczenia na mundurze.

Historia orderu.

Order Chmielnickiego został ustanowiony jako ostatni z „lądowych” orderów dowódców i jako jedyny mógł być nadawany szeregowym żołnierzom i partyzantom. Do tego jako jedyny order ZSRR miał napis w innym języku niż rosyjski (ukr. БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ). Pomysłodawcą stworzenia tego odznaczenia był Nikita Chruszczow, wówczas generał armii I Frontu Ukraińskiego, a miało to miejsce w dniach wyzwania Ukrainy.

Statystycznie orderem Chmielnickiego nagradzano najczęściej walczących w szeregach Frontów Ukraińskich. Orderem Chmielnickiego I st. z numerem 1 został nagrodzony decyzją Rady Najwyższej ZSRR z dnia 26 października 1943 roku dowódca 12 armii 3 Frontu Ukraińskiego generał-major Daniłow, za wyzwolenie miasta Zaporozże. Orderem Chmielnickiego I st. nagradzano również oficerów NKWD, np. kierownika osobnej jednostki NKWD przy 3 Froncie Ukraińskim generała Iwaszutina; dowódcę dywizji NKWD generała Donskowa.

Pierwsze nagrodzenia orderem Chmielnickiego II st. odbyły się decyzją Rady Najwyższej ZSRR z dnia 1 listopada 1943 roku. Odznaczenie nr 1 otrzymał dowódca batalionu saperów major Tarasenko za zabezpieczenie przeprawy przez rzekę Dniepr.

Pierwsze rozporządzenie Rady Najwyższej ZSRR o nagrodzeniu orderem Chmielnickiego III st. z dnia 14 stycznia 1944 roku dotyczyło dużej grupy ukraińskich partyzantów, którzy stoczyli zwycięską walkę z ośmiotysięcznym garnizonem wojsk niemieckich podczas wyzwolenia miasta Owrucz.

Order Chmielnickiego I st. został nadany 323 razy (w tym 10 jednostkom wojskowym), II st. – 2390 razy (w tym 850 jednostkom wojskowym) oraz III st. nagrody był nadawany 5738 razy (w tym 216 jednostkom wojskowym).

Szczegółowe opisy oraz rodzaje orderu.

Całość orderu Chmielnickiego I st. powstała z połączenia trzech osobnych części. Pierwszą częścią jest pięcioramienna gwiazda wykonana w całości ze złota. Na nią od góry nałożona jest druga (podstawowa) srebrna część również w kształcie pięcioramiennej gwiazdy. W środku rewersu srebrnej gwiazdy znajduje się przylutowana gwintowana śruba. Promienie złotej gwiazdy zlokalizowane są pomiędzy promieniami gwiazdy srebrnej. Trzecią częścią orderu jest złoty, okrągły medalion o średnicy 24 mm z wizerunkiem Bohdana Chmielnickiego. Medalion przymocowany jest po środku srebrnej gwiazdy za pomocą nitów. Złotą i srebrną gwiazdę połączono za pomocą sześcioramiennej zakrętki, zlokalizowanej na rewersie u podstawy srebrnej śruby.

W centralnej części rewersu złota gwiazda posiada okrągły otwór o średnicy 30-31 mm, przez który widoczna jest wewnętrzna powierzchnia srebrnej gwiazdy. Otwór centralny podzielony został trzema złotymi poprzeczkami (na 12h, 4h i 8h), które łączą się w środku, dookoła srebrnej gwintowanej śruby oraz dzielą go na trzy równe segmenty. Stemplowany napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР” dwuwiersowy, znajduje się poniżej gwintowanej śruby na 6h, w dolnym segmencie centralnego otworu. Numer orderu naniesiono ręcznie poziomo na dolnym promieniu złotej gwiazdy (na 6h).

W zależności od konstrukcji orderu oraz szczegółów technologicznych order Chmielnickiego 1 st. możemy podzielić na:

- Typ 1. Medalion centralny przymocowany do srebrnej gwiazdy za pomocą dwóch nitów. Nity znajdują się po lewej i prawej stronie gwintowanej śruby, na 3h i 9h.

Na rewersie orderu krawędzie poprzeczek są równoległe. Napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР” jest lekko wygięty do góry. Minimalny znany numer – 52, maksymalny – 102.

Na rewersie orderu krawędzie poprzeczek nie są równoległe, zwiężające się ku centrum. Napis „МОДЕЛЬ ДВОР” prosty, bez zagięcia. Minimalny znany numer – 4, maksymalny – 338.

- Typ 2. Medalion centralny przymocowano do srebrnej gwiazdy za pomocą trzech nitów. Nity znajdują się obok gwintowanej śruby, na 12h, 8h i 4h.

Na rewersie orderu krawędzie poprzeczek są równoległe. Napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР” lekko wygięty do góry. Minimalny znany numer – 118, maksymalny – 143.

Na rewersie orderu krawędzie poprzeczek nie są równoległe, zwężające się ku centrum. Napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР” prosty, bez zagięcia. Minimalny znany numer – 188, maksymalny – 297.

Order Chmielnickiego II st. powstał z dwóch osobnych części. Pierwszą, podstawową częścią jest dziesięcioramienna gwiazda. Druga to złoty medalion o średnicy 24 mm z wizerunkiem Bohdana Chmielnickiego. Rewers odznaczenia gładki, lekko wygięty. W środku przylutowana jest gwintowana śruba, pod którą znajduje się dwuwersowy stemplowany napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР”. Numer orderu wybity został ręcznie na dolnym promieniu dziesięcioramiennej gwiazdy, na 6h.

- Typ 1. Brak nitów na rewersie. Medalion przylutowany do dziesięcioramiennej gwiazdy. Minimalny znany numer – 13, maksymalny – 143.

- Typ 2. Dwa nity na rewersie, a odstęp pomiędzy nimi wynosi 16-18 mm. Słowo „МОНЕТНЫЙ” może być mniejsze niż „ДВОР” i minimalnie wygięte (numery 177 - 472). Również cały napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР” może być jednej wielkości, prosty (numery 934 - 2161).

- Typ 3. Trzy nity na rewersie mocujące medalion do gwiazdy na 4h, 8h, i 12h. Odstęp od każdego z nitów do śruby około 7-9 mm. Słowo „МОДЕЛЬНЫЙ” lekko wygięte. Minimalny znany numer – 488, maksymalny – 909.

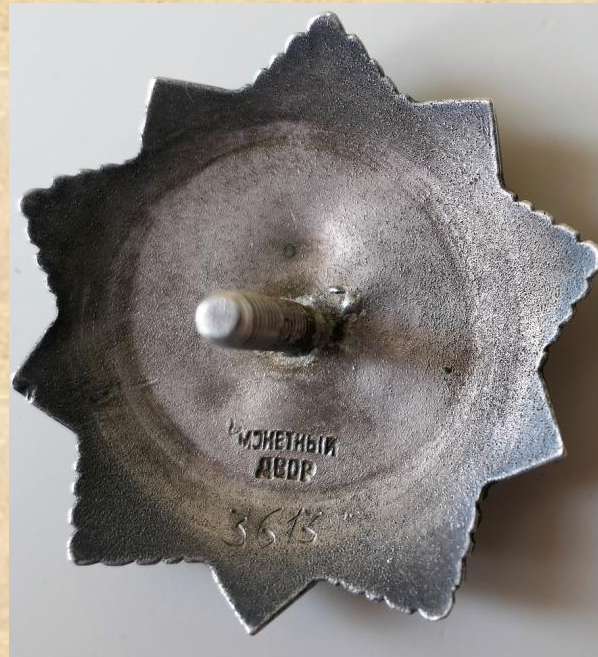
Order Chmielnickiego III st. w całości wykonany ze srebra.

Rozmiar odznaki mniejszy. Średnica medalionu 23 mm. Rewers orderu gładki, lekko wygięty. Brak nitów na rewersie. W środku przylutowana gwintowana śruba. Dwuwersowy stempel „МОНЕТНЫЙ ДВОР” umieszczono poniżej śruby. Numer wybity ręcznie, znajduje się poziomo na dolnym promieniu gwiazdy, na 6h.

- Typ 1. Order dwuczęściowy. Medalion z wizerunkiem Chmielnickiego przylutowano do dziesięcioramiennej gwiazdy. Minimalny znany numer - 35, maksymalny – 3223.

- Typ 2. Order o jednolitej konstrukcji, tzn. jednoczęściowy. Minimalny znany numer - 3203, maksymalny – 9890.

Po zgubieniu orderu zwykle nie wydaje się ponownie odznaczenia. Wyjątkiem jest utrata odznaczenia w bitwie, lub w wyniku klęski żywiołowej. W takich przypadkach wydawany jest duplikat orderu z wybitą literą „Д” na rewersie.

Na rynku kolekcjonerskim bardzo często można spotkać podróbki orderu Chmielnickiego. Jakość ww. podróbek bardzo się różni, często wskazana konsultacja doświadczonego specjalisty (www.czasybohaterow.pl) w celu określenia autentyczności odznaczenia. Poniżej kilka przykładów kopii orderu Chmielnickiego.

